

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. шваб. 143.322.
Адреса для телеграм:
"Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передплату
Реклама не зберігається

СРЕДПЛАТА.
М. сячно: в краю 450 зол.
За границею:
В Америці: 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
ІІ кайзери 3 мар. фр., Чехо-
словаччині 20 ч. к., Румунії 15
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Львів адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарня: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 ГОТ.

Перешкоди українізації.

Львів, 22. січня 1929.

Українізація України відбувається важко. Про те пише вся радянська українська преса, про те говорять і відповідальні представники української радянської влади, про те накінець кажуть і представники комуністичної партії більшовиків України. Але слід при тім пояснити, що найбільші перешкоди має українізація там, де є осередки т. зв. пролетарської диктатури і де є, так сказати, фундамент екзистенції тієї диктатури, а саме по містах і по великих промислових осередках. Бож села українізувати хіба не треба.

Останнім, що прилюдно спинився над перешкодами українізації, є теперішній генеральний секретар КП(б)У Косіор, отже перша політична особа в УСРР. А заговорив він про них у своїй програмовій промові на окружній партійній конференції в Києві. Про ту промову ми вже кілька разів писали і цитували з неї важніші місця. Нині хочемо присвятити дещо уваги тій її частині, що присвячена українізації.

Косіор каже, що найбільшими перешкодами українізації є мішанські елементи міст (самозрозуміло елементи зросійщені і російські), рештки старого російського чиновництва, велика частина російської інтелігенції, особливо ж т. зв. спеці, тобто російські фахові інтелігентні сили, а далі всякого роду русотипи в державному і партійному апаратах. Що саме ці міські елементи творили і творять постійно перешкоди в українізації це загально відома річ. Бож українські міста за царських часів були цілковито зрусифікованими. Навіть жиди до тієї міри культурно були зрусифіковані в тих містах, що й досі надають їм внутрішньо російський характер. І не забуваймо, що й немалий відсоток тих спеці, що саботують українізацію, припадає на жидів, при чім слід ствердити, що всеж є між жидами доволі і таких, що вже зукраїнізувалися.

Новиною для деякого буде те, що до перешкоджуючих і гальмуючих українізацію чинників врахував Косіор і професійні союзи. Профсоюзи — це один з тих фундаментів, на яких будувала і буде свою диктатуру компартія. І тому це визнання Косіора має неабияке значіння. Переповідаючи хід анкети та її наслідки серед робітників артемівської промислової округи в справі українізації, Косіор робить такий висновок: „Всі, з ким розмовляли, відзначили, що місцеві профорганізації не допомагають українізації. Мені здається, що вже тепер наш партійний, професійний апарат, особливо останній, може відстати від цього поширюваного процесу українізації. Ряд фактів свідчить про те, що наша робота над українізацією натрапляє часом на пасивне, а то й негативне ставлення апаратних працівників“.

Крім того наводить Косіор ще одну перешкоду українізації, а саме неімовірну дорожнечу української книжки. „Я бував — каже він — останніми часами на багатьох конференціях і повинен сказати, що на кожній конференції просто таки голосили з приводу неімовірної дорожнечі української книжки“.

Якщо ради подає Косіор на те, щоби усунути ці перешкоди українізації? Перш за все ніяких позитивних заходів у тій справі він не намічає. Він тільки висловлює побажання, щоби звернути особливу увагу на „виховання нового покоління, на українізацію молоді“, яка затупить упертих русотипів. Отже є це паліативний засіб, бо й з українізацією комсомолу, про який передовсім згадує Косіор, справа не стоїть світло. По школах, особливо середніх і вищих, молоді не надто українізується під впливом тих, про яких сам Косіор каже, що вони ставлять опір українізації. Правда, він каже, що партія повинна українізувати молоді, алеж він же стверджує, що й у партії є русотипи, які ставляться негативно до українізації. Далі — і це не тільки дивне, але й суперечне — а тим, що ми цитували про профсоюзи — Косіор надіється на позитивну роботу профсоюзів у тій справі. „Треба — говорить він — утворити таку атмосферу в наших установах, а це насамперед завдання профспілок і керівників наших установ, щоби прояви великодержавного (російського) — Ред.) шовінізму, отверті або приховані

виступи проти нашої національної політики стали неможливими“.

Зі сказаного бачимо, що самі керівники КП(б)У фактично не мають пляну дальшої боротьби зі саботажом українізації, з чого виходило, що їм на перемозі українізації так незвичайно не залежить. Підходячи до справи безсторонно треба ствердити, що секрет усіх труднощів в українізаційному процесі лежить саме у тому, що комуністи взялися „українізувати Україну“. А цей парадокс! Бо України хіба українізувати не потрібно. Яких 80 відсотків населення УСРР — це українці, що „зукраїнізовані“ ще в материньому лоні. Україну треба відмоскволювати. Ми переконані, що поважний відсоток тих російських спеці, які, як каже Косіор, „дозволяють собі ставитись навіть майже отверто і зневажливо до українізації“, можна сміло заступити українськими фаховими силами, яких тепер є доволі, розкинутих по цілому світі, у найріжнород-

ніших чужинних підприємствах. Але, але цього треба хотіти...

Те саме і з українською книжкою. Тепер вона не витримує конкуренції з російською книжкою, що заливає всю Україну. А не витримує тієї конкуренції ні щодо ціни ні щодо своєї масовості. Хтож винен цьому, що ціна на українську книжку за висока і хто винен, що її тираж за малий? Це вже виключно вина тих чинників, що провадять українізацію. Видно, що вони не витягають або не хочуть витягати з українізаційного процесу тих висновків, що мусять відноситися до української книжки. І тут треба хотіти такі висновки робити та хотіти їх виконувати.

Про профсоюзи вже й казати не приходиться. Бо їх політика в справах українізації залежить хіба виключно від керівників КП(б)У, що українізацію переводять. І в тому випадку теж треба хотіти робити те, що слід

Король і кондотієр.

Берлін, 19. січня 1929.

I.

Полковник британської армії Т. К. Льюренс написав перед кількома роками книжку п. з. „Повстання в пустині“. Б. Г. Шоу дозав до книжки вступне слово, в якому хвалить твір Льюренса, як великий літературний шедевр. Твір написав справді майстерно, з почуттям стилю, російською мовою. Не треба й рекомендації найбільшого живучого англійського письменника, щоби читача зацікавити. Уже після прочитання перших сторінок, книжку „прокоментується“ одним думком — аж до останнього слова. Ви ніби й не думаете про річ, які прочитаете. Ви їх бачите. Плестично, вирвано, аж до почуття фальшивості. І так усе, починаючи від розпаленого воздуха, що стоїть над арабською пустинню ікінчаючи на політичних комбінаціях грандіозних розмірів. Але в авторів треба подивитись щось більше як письменника, бо воля і політика. Або — коли хочете — авантюризм. Але авантюризм а розмахом.

II.

Хто такий Льюренс? Один з тих людей, — нині шораз рідших — в яких сидить неспокійний дух — ворохобний принцип, що не дозволяє людині йти простими, привичними стежками. Навіть коли ті стежки вели на вершок сили і слави. Але не про силу і славу йшло полковникові Льюренсові. Це мабуть один із тих рідких людей, які живуть для чину самого по собі, яких природа жене до вічного формування річей, людей, яких довершення ні на хвилину не задовольняє. Льюренс? Він передовсім учень єврейського кодузку у Франції, потім студент на оксфордському університеті, потім молодий орієнталіст, з легенями інклівуваними до сухих і ідеалами про допеттуру. В 1912 р. їде до Арабії, щоби піднятувати легені. Це його перший контакт з орієнтом. Вибух війни в 1914 р. Льюренс голоситься добровольцем до бент. орієнтальної армії. Не повиняї їзати — „неадекватності до військової служби“. Людина а вічно скривлений мундуром і але припитими гуданками, пальці стало в чорниці — хіба не жовірі? Робиться проте перекладачиком для орієнтальних мов у Каїро, до лічного військового неадекватний „інтелігент“, з підком „скривленими“ думками про арабську справу, хоч що правда, прекрасний знаток тамошньої топографії. Потім Льюренс влаштовує діло так, що видобувається зі штабу і відізнає а якоюсь місцем на полі кампанії. За протят дальших 27 місяців його знає уже кожна арабська дитина, від Дамаску до Адену він знаваний як „Шейк Уренс“ — він сам, Льюренс, „некоронований король Арабії“.

Як відомо, довоєнна Туреччина не була національною гомогенною. Вона втягла в свій держаний злизов також арабів, головномж завдяки тому, що турецький султан був рівночасно каліфом, головою магометанської церкви. Організуючи протитурецьке національне повстання арабів, Лью-

ренс завдав підчас великої війни Туреччині наляжчий, майже смертельний удар. Завдяки Льюренсові Туреччина мала дві війни. Одну зовнішню — а англантам і другу внутрішню — а арабами, зглядно з Льюренсом, чоловіком, що дозавав чогось майже неодолимого: за протят кількох місяців обєднав столітними розділеними на себе арабські племена для спільного національного чину. Білий — азійців. Джавр — правохірних. Як це Льюренс осягнув? Про це говорить його книжка. Він скинув свій але скроєний англійський мундир, наліп свіжо-білий бурнус і турбан, повів нось у азоті і традиційні шнотолі. Але це діла ще не робить. Його робить віра в свою справу. А в неї Льюренс вірив, глибоко, цілком. Арабам обіцяно за його посередництва національно-державну соборність, каліфат, то-що. Азіянти, розуміється, сьогона не дотримали і „визволену“ Арабію поділено на цілий ряд держав: Трансйордан, Ірак, Гелмас, Джемен і т. д. Усе на славу Бел. Британії. Вірючи, що веде арабів до національного визволення, він в діловості тільки розбудував став британської то індю-океанського посізання, творючи між Єгиптом і Індією британський політичний поміст, вкреслив просто а територіального тіла Арабії. Хотів цього Льюренс? Так, бо був британцем. Але й не хотів — бо почував себе арабом. І на тих двох суперечностях розривався. Щоб не зробив і куля не пішов би, справ ставала перед ним араба. Або Арабії, або Британії. Так він, в міру того як продовжується міжнародній тог за Арабію відкидає і запропонований йому пост британського генерала і хрест Вікторії і пост зовнішньо-політичного референта для західно-азійських справ, нарешті ж кидає в 1922 р. службу взагалі і зникає.

Король? Кондотієр?

III.

В 1923 р. афганський король Аманула видає приказ-універсал, в якому велить арештувати полковника британської армії Льюренса, що сіл прибрами іменем Шоу і в характері простого підлата британських воєдущих сил, організував повстання афганських гірських племен, спрямоване проти особи короля і його європейських реформ. Ось-так довернувши пизабутой особі Льюренса знову починає слухатись легенда.

Щож це? Хіба він знову повірив у силу справу афганських гірських племен а так як колись арабів покликав і афганістанців до святої війни? Чи може знова він тільки сніне звариди а руках британської дипломатії, кондотієр, що почував себе паном, а в лише маріонетом, яку в міру потреби посувають сюди або туди? Після того, як Аманула лідар свій приказ, британський уряд моментально публікує сухе лжовічне дementі, що колишній полковник Льюренс, який справді служив в Індії армійським піхотом, а афганським повстанням рішуче нічого спільного не має. Крім того полковник Льюренс вглядно рідковий Шоу, службовою дорогою перенесений до Англії. Це тоді, коли під Кабулом стоїть повстанська армія, престол Аманула палитаний, на 24 години перед

ного абдикацією. Але що до нього часу робити в Афганістані? Льюренс? Може довідаємось про це скоро з нової книжки, що П рекомендуватиме по-своєму В. Т. Шоу — може п. а. П. Повстання в горах?"

IV.

Кондотієр? Льюренс?

Що лежало в мотивах роботи Льюренса на той раз у Афганістані? Той чоловік вірить у річчя, які в давній хвилю робить. Коли не був британський патріотизм, посягнутий на практиці аж до амаганія з протиником за допомогою аради і його розкладання з нутра, то цей патріотизм приймав би паторони держави як почесть. Не так Льюренс. Коли йому роблено в своїм часі заклади, що вводи арабського короля Фейсала на двір британського короля, він, офіцер брит. армії, аляється в націоналізм арабським одиці, то Льюренс відповів: "Коли якийсь муж двом панам служить і мусить котрогось з них обманити, то буде краще, коли обманити мішнішого". Другим разом Льюренс, виведений офіційно до брит. ради міністрів і призначений високочахайною промовою Керона, виступив на запити: "Ви, люди добрі, самі не розумієте, в яку ви нас поставили скруту". Ви британці — нас араби.

Полковник Льюренс чи пак Шейх Уренс репрезентував в тія хвилині хотіння пілої нації. Не був оди світ, що його творили британці в Арабі. А не був другий світ, що його творив в Арабі Льюренс. Два різні світи. Зовсім як в Афганістані. Тут король Аманула, що репрезентує собою дух кондотієрства, заводить понові аничай і нові порядки проциляючи їх безоглядно на цілком непридатному для цього групі, там Льюренс, людина, що виставляє духа землі і так як в Арабі намагався йому допомогти до винищення.

Тут і там принцип національності, тубильності, землевласності став проти принципів нових ладів, чужих елементів і порядків. Але й тут і там ладно вимішуються ролі. Тут і там королівського духа даної землі, природний вплив даного національного краєвиду репрезентує чужиниш, кондотієр, який повинен би бути правним королем і то репрезентує супроти законного короля, який повинен би бути кондотієром. Але й тут і там доводили "свою" справу майже до по-літи Льюренс, знавчий король кондотієр, за-ломлюється на подвійності своєї натури.

Ми знаємо, як покітчилося "Повстання в пустині". Поблою британської імперської думки. Тож саме в Афганістані. Ми знаємо давній політичний сідказ афганської справи. Побла британці, провал більшовиці — це нині найдалі явуча формула афганістанських політичних по-літи. В обох випадках побла британців на допомо-гу британців і то проти того істотного принципу, що його Льюренс в обох випадках репрезентує. Полковник Льюренс, Шейх Уренс і вожд афган-ського національного повстання — королівська душа в кондотієрській тілі.

Зенон Пеленський.

ОСИП СТЕФАНОВИЧ

РАНИШЕ РОМАН ЗУБИК

ЛЬВІВ, ВУЛ. ГАЛИЦЬКА Ч. 16.

ВОВНИ на СУКНІ
і ЖІНОЧІ ПЛАЩІ,
у великому виборі
ШОВКИ, СУКНА
НА МУЖЕСЬКІ
ОДЯГИ.

Відгуки Люгана.

(На нашого кореспондента)

Париж, 15. січня 1929.

I.

Кілько вже часу увилинуло від того засідан-ня Ради Союза Народів у Люгані, на якому п. Штресеман, всупереч дипломатичній куртуаазії гостро, бо ударом пастука по столі, зареагував на промову польського міністра закордонних справ, присвячену справі німецької національної мен-шоости в Польні та її скарги до Ліги Націй. Вже більше місяця від тієї хвилини, а всетаки тутешні газети не вгавають говорити про той інцидент і не переставать виробити з нього висновки — більше або менше трівожні. Не маємо змоги у-важно стежити за польською пресою і може по-милуємося у нашому вражінні: що польські га-зети далеко менше аупиовалися й аупиовують-ся на тому інциденті, ніж не робить французька преса. Це й арозуміле. Натомість французькі га-зети, не вгадуючи нічим не робить собі ніякого стриму в розшукуванні й розгалужуванні глибо-го політичного змісту, затаяного у виступі п. Штресемана. Вони повертаються до цієї справи трохи не кожного дня.

II.

Ось і сьогодні, 15. січня, в першій газеті, яка нам попала під руку, бачимо знов вступну ста-ттю, присвячену тім самім "темі". Пише її один з старших журналістів, великий друг Річмондо-литої і ворог П. Лорана, п. Бенвіль. Цей п. Бен-віль належить до тих двох чи трьох (на добрих три тисячі) французьких журналістів, яких у-важно читають закордонні канцелярії, не тільки французька, а й британська та інші. Пон. Дель-кассе, котрий на епітку в Етвардом VII-м сла-виться творцем "Пополування" (антанти) не раз признавав, що з голосів французьких газет про закордонну політику найіакваційніш йому завжди голос Бенвіля; те саме оповідають і в кол лон-донського закордонного уряду. Вже нього резо-лу доволі, щоб аупиовалися на останній а черги статті Бенвіля про люганський інцидент.

"Ні один обсерватор подій і тензіїв — пи-ше Бенвіль під сьогоднішньою датою — не може не знати, що охорола меншостей буде одною з тих справ, які в близькому часі найбільше на-сильно порушуватимуть Європою, і що вона буде одним із апарядів німецької політики, поверне-ної до ревізії кордонів і на її підготовлення".

БЛІДНИЦЮ не окровиість усуває ді-лає зміцнюючо, а диня-ляючо, побуджує апетит, неосинний середник для ремонвалесцентів.

М-ра Кшиштофурского, вино хіново-задіне на еспан-ський маладі. До набуття у всіх аптиках і дрогуеріях Ціна за фл. 3.25 зол. піл "40". У власнім інтересі жа-дати виразно М-ра Кшиштофурского вино хіново-задіне. Laboratorium chem.-farm. Mr. M. Krzyzosto- forski, Tarnów. 28-2

"Будьте сунопілі — сухо продовжує Бенвіль — ще нема мови про Альзасію: одначе прийде черга й на автономістичну меншість в Альзасі".

"Покищо — пише Бенвіль — німецька полі-тика звертає свої доматання в сторону Польщі. Про насилля, з яким п. Штресеман у Люгані пе-ребив п. Валеському, не знати, чи воно було сти-хійно чи вираховане. Одно певне: що воно дає знак до загальної офензиви німецької преси. Ні-мецька республіка не зиває найменшої охоти погодитися в теперішню східну границю Ні-меччини".

III.

Далі наводять п. Бенвіль голоси всіх німець-ких "сторін" — правої, середної й лівої, зазна-чує, що соціальні демократи в питанні про схід-ні кордони Німеччини думають так само, як на-ціоналісти й ліберали, та й звертає увагу на за-яву німецької біржевої газети, що кампанія ні-мецької преси проти теперішніх східних кордо-нів ведеться в повній згоді з урядовими колами. "Значить — заключає п. Бенвіль — є окремий диригент у цьому концерті, який не пітче нічо-го доброго".

До уваг п. Бенвіля не маємо що долавати, асобила не маємо потреби сумувати з ним над перспективами, які у звязку з тим для найближ-чих років розкриваються. Повторимо тільки при-цій наголос ще раз уже під рокив нами на цьому місці (і деінде) повторювану увагу: що в цілому горю і лихолітті, які спричинили Версай, Сен-Жермен і Рига, оди тільки навіяне, коли не ві-рава, а саме: що Німеччині пошматорано у Вер-сай цілий її східний бік, що візорвано від неї Дан-ці; що візокремлено Східну Прусію, одним сло-вом, що зроблено відносини Німеччини до сусі-лів такими, якими... їх самі знає.

Факт цей — чи не єдиний лисий промінь у темній безнадійності Версаю, Сен-Жермену і Риги.

V. П.

Д-Р ЛУКА ЛУШВ.

Генеза одної поезії О. Маковей.

(Покічечення.)

V.

Чи аная Маковей Яковленову новелу? Сами в тім часі, під кінець 1897 р. пере-здав він її для першої книжки "ЛНВістника" 1898 р. Маковей у тім місичнику "має вести листування, всі коректи і давати до кожної книжки яких два аркуші свого матеріалу". Пере-клада супроводжений маленькою заміткою про Яковлена (1847—1884) при помоці цитат із О. Гансона і Ю. Брандеса. Перекладач за-значає, що в "Пані Феис" видно найліпше "делікатну чутливість поета в описах людських почувань".

VI.

Як покориствувався Маковей думкою Я-ковлена в своїй поезії "Коли помер і зарос-тем квітками"?

В часі перекладу данської новели вірза-лися в пам'яті перекладача ті рефлексії, що ми їх у горі відкреслили: роздумування уміраючої матері про те, що єдиною розвагою для неї в маді жити ще якийсь час у споминах своїх любих дітей. Маковей прийняв цю думку (пер-ша його строфа) та ще її послідовно продо-вжив: як "співають усі, що пам'ятали нас" — то "буде не вже наша смерть остання" (друга строфа). Що в Маковей наавіть у ліриці пере-важали рефлексії, а не місте почування — в цих віршах, чи не всі його книжки. І вже в лі-риці поет "шає гордий сміх і кохання" ("При-вода" або:

"І гаум над горем нависши

летить за шумом снів лісним".

(Шум*).

Від "лірики" не треба було робити Ма-ковей великий скок до "епіки" чи там до "сатири", в якій повно ліричних місць. Тому зайве, — підкреслюючи визаність чи невяза-ність мови поета, сперечатися над тим, чи він "лірик" чи "епік", бо ратифіковані границі між ролами творчості існують тільки в шкільних поетиках.

VII.

Та вертаймо до Маковейової поезії. Поет у другій половині, вже "після останньої смер-ті", немов суперечить собі, бо "колись", за кількадесяті літ, "вийде дівча самотнє", "серце померкне й від сліз", "як нас вона поbacher і почує, мов сон і казку із старих часів". Те станеться, коли дівчина "заслухається в тихий шум лісів".

Роздвоєння теми очевидне. В другій по-ловині є ще одна потіха, що ми все таки "жи-тимемо вічно" в "шумах лісів", як частина природи. Є це своєрідний пантеїзм, припису-ний у Маковей до людини. Та й тут вражає нас неумотивована поява дівчини!

Мотив цей повинне та ясніше обробив поет у самостійній поезії п. а. "Туга".

Біжить у яр вода,
біжить вода і сріблом вється,
над нею дівчина сміється,
розкішна молода.

Голубко, не вітай!
Скажи мені ту гарну казку
про радість, дівочу ласку,
скажи про такий рай!

Ах, казочко моя!
Я чуз її, а де, не знаю,
забув і з туги заніваю
і радби амерти я.

З водою попльисти
в далекий світ, щоб не тужити,
або тут серцевою зложити,
квітками зарости.

Шуміли би ліси,
шуміли би мені діброви
про чару вічної любови
і вічної краси...

(Гірські думи*).

Ось звідки взялася друга частина поезії "Як ми померем та заростем квітками", в якій уже в першій стрічці є образ із "Туги" — "квітками зарости". Звідати є також і такі образи: "мов сон і казка", "дівча самотнє", та "тихий шум лісів". Зрозумілим тепер є нам і впровадження еротичи до нашої поезії. Жи-ти в споминах, не вже остання надія для мер-ців; як урвануть ті нитки, то вже буде смерті остання. Та ні! Є "вічний чар любови" і "ти-хої краси".

VIII.

Ми гадаємо, що Маковей написав поезію "Як ми померем" в часі роздумування над наведеним місцем із новели Яковлена "Пані Феис". Український поет розлинує цю думку та доповнив еротичним мотивом на ті пантеїстичної природи. Цей другий еротичний мо-тив із панікою обробив Маковей у самостійній поезії "Туга", яку й відрукував у "Гірських думках". Чому не друкував тоді і "Коли по-мерем"? Маковей був суворим критиком, він пам'ятав генезу недрукованої поезії і знав-

Українська Парламентарна Репрезентація в роковини 22. січня 1919. р.

Варшава, 22. січня 1929.

Сьогодні, в день великих роковин 22. січня 1919 р. відбулося в приміщенні Українського Союзу Клубу святочне засідання Української Парламентарної Репрезентації. Крім усіх послів Українського Національно-Демократичного Об'єднання взяли участь в тому засіданні також послів Української Соціалістично-Радикальної Партії і безпартійні українські послів, а також послів Білоруського Клубу.

Засідання відкрив відповідним святочним словом посол д-р Дмитро Левницький, голова Українського Клубу. По нім говорив пос. Д. Палай, що спинився над вагою акту з'єднання з 22. січня 1919 р. А за найкращий і наглядний доказ ваги того акту в сучасний момент подав факт об'єднаного засідання всіх національних українських послів, присвяченого тим великим роковинам.

З білоруських послів зложив з тої нагоди відповідний привіт пос. Карузо.

За направлення кривди.

Відкинення внесення в справі прийняття до служби й емеритального заосмотрення б. урядовців і військових заборочних держав.

На останній засіданні союму жид пос. Геллер (тов. зголосив нагале внесення такого змісту:

По десятилітній незалежності Польщі існує до-нині означена категорія польських горожан, яким власна держава відбирає добре набуті права в заборочних державах. Тут маю на думці велику кількість бувших цивільних і військових австрійських урядовців, головно української, жидівської та німецької народності, хоч вони на основі австрійських законів набули не лише право емеритури, але також право вищого і державних посад. Всіх тих урядовців, хоч вони посвятили найкращі свої роки державній службі, з причини політичних і національних переконань не приймається нині ані до державної служби, ані не дається їм належної виплати. Разом з амнестією за карні злочини повинна відпасти фактична чи уродна причина, на основі якої позбавлено ту частину горожан їх справедливого права забезпечити своє існування.

По думці віденської конвенції з 30. листопада 1923 р., яку Польща щойно по 5 роках ратифікувала, зобов'язалася польська держава зреалізувати такі емеритальні права, які признає австрійське законодавство. Тому то сойм повинен перевести відповідні зміни в польському емерит. законі з 11. грудня 1923 р. З уваги на те підписані визнають уряд, щоб по думці емерит. закону змінив свої зарядження, якими позбавлено велику частину бувших австрійських державних урядовців посад та емеритури лише з політичних і національних причин, та щоб ухвалив предложенний проект закону.

Одначе за наглым внесенням голосували лише послів національних меншостей, тому це внесення впадо.

ЗАМІТКИ І ВІДГУКИ.

Національна політика в Польщі.

В останніх місяцях розпочинається активізація національної або — як польська преса пише — народностворювальної політики в Польщі. В різних напрямках порушують її різні чинники: урядові (або виступає у Львові), проурядові (регіональні організації бобістів) і громадські (партії й преса). Досить широко зупинявся над національною кривдою виденський аїд „Зеленіє Праці“, що відбувся в неділю 13. п. м. Доповідь на тему національного питання вголосив пос. Лехницький, віце-голова тієї організації та клубу „одички“ в соймї. Він твердив, що стара (шляхетська) Польща вела розумну політику у відношенні до своїх сусідів і народів, що наїшлися в її державних рамках, чим поборювала труднощі свого географічного положення, які сьогодні не в меншій, як були колись. Однак траплялися й помилки.

„На полудневих окраїнах — зазначив пос. Лехницький (подаємо за „Кур. Відецьким“ з 19. п. м.) — Польща не пішла за вказівками великих королів Степана Баторія і Володислава IV, не зуміла провести такої політики, як у відношенні до Литви. Помилками у відношенні до козаків, яких шляхта хотіла перемінити в панцирних хлопів, довело до того, що Україна ввійшла в склад Росії, стала основою її могутності. Тієї могутності, при якій допомогла Росія на протязі століть долати її володіла над більшістю земель давньої Річчосполитої“.

Як колись, так і тепер існує тісний зв'язок між успіхами польської політики на сході і заході. Побіда під Грунвальдом була можливою тільки тому, що взяла в ній участь по польській стороні полки руські і литовські.

Переходячи до сучасності, доповідач зазначає:

„На терені Східних Земель Річчосполитої, заселених поруч польської людності білорусами й українцями, Польща не може вести політики згідно з принципом, що Польща є лише для поляків, з принципом, який указував й Ст. Грабський. Нашу східну границю визначено так, (на подумі по лінії, устійненій в березні 1920 в умові з урядом отамана Петлюри), що Польща обняла всі ті землі, де польське населення, якщо не має чисельної переваги, має перевагу впливів культурних, господарчих і політичних. Та на польському боці залишилися дуже велика кількість білоруського й українського населення, як і по протилежному боці залишилися великі простори, заселені суцільним польським елементом, от хоч згадалиб деякі повіти Поділля. Переведення границі інакше, так — щоб по польському боці залишилися самі поляки, а по протилежному самі українці й білоруси, є неможливістю. Але коли так є, то не ввійшло в Польщі голосити концепції таких, як голосив Ст. Грабський. В воєні односторонній, загалом тісній, щоб в них могло зміститися життя.

В нашій державі мають бути створені для українців і білорусів такі умови, щоб вони могли бути львівськими горожанами Річчосполитої, щоб ми мали моральне право вимагати від них тієї львівськості. Ст. Грабський ставив програму являючись сполонізувати всебічно українського й білоруського населення, кажучи, що коли того не переведемо, то втрачимо східні землі. Але що сполонізування навіть при припорошенні екстермінаційної політики є нескірпів невиконалим, зрештою негідне з німою традицією, прийняття тієї програми мусило би довести до анексовання чужомовного населення до держави, а тим самим до її ослаблення. А того не можемо вважати програмою латвійської політики. Зовсім не йде про те, щоб злішити національну державу Польща творила державу народів на зразок Австрії, але про те, щоб польський народ яко господар створив умови, які уможливилиб задоволення національних культурних і господарчих потреб українського й білоруського населення, потреб, що в цілості даються угаїднити в інтересом Річчосполитої. Уладження поздравних відносин з українцями й білорусами є тим лекше, що інтереси польського народу і тих народів є назагал згідні. Ї можуть бути спори на тому терені, який є тереном мішаним. Зате наша держава є невичайно сильною заінтересована, щоб українці й білоруси на землях, що лежать на схід від нашої границі, мали суттєву спроможність незалежного державного розвитку. Тому то українці й білоруси є якнайбільше заінтересовані в існуванні сильної Польщі, в якій мусять бачити головну союзницю слабих, загрожених або тих народів центральної й східної Європи, що знаходяться у важких умовах“.

На маргінесі цих уваг і дуже загальних висновків висловимо хіба свої задумування, що виденський доповідьч бівноріально трактує 300 тисяч поляків на Рад. Україні і 5 (пять) мільйонів українців по польським, а 7 (сім) мільйонів українців по нашим обчисленням у сучасній Польщі. Одночасно голимось зазначити, що 300 тисяч поляків на Рад. Україні користуються не лише культурною, але й своєрідною територіальною автономією (польський адміністративний район ім. Мархлевського з польським судінництвом і власною адміністрацією), тоді — коли українці в сучасній Польщі по лінії програми Ст. Грабського втратили у великій більшості навіть те шкільництво, яке вже існувало. Щож торкається розв'язки національного питання в сучасній Польщі, то ані пос. Лехницький, ані „Зеленіє Праці“ не виходить зова загальноїкової фразеології, таку маркантну для всіх польських реформаторів в національній ділянці. Насильки він навіть намагається підійти до „розв'язки“ того питання, то ставить справу в негативному розумінні (чого не повинно бути). При тому він дуже лякається, щоб Польща не перетворилася в державу національностей.

Але коли пос. Лехницький в загальноїковому твердженні говорить про „умови, що уможливають задоволення національних, культурних і господарчих потреб українського й білоруського населення“, то Кішевський з „Пішлом-у“ розвивав програму „меншостевої політики“ не в національному, але в етнічно-регіональному розмірі.

Асиміляцію й кооперацію населення „мішаних“ областей утворюють націоналістичні упередження і загальне положення на сході Європи, яке не є без впливу на настрої населення Червоної Землі.

„Сепаратистичні українські табори діляться на дві категорії: одні ділять, співрачаться на Совіти, а другі в Берліні шукають інспірації і підтримки. З другого боку можливість польсько-совітської війни в ближній або дальній будучині була би найбільшій точкою для повстання серед українців польськості. Напрямок, який мав би політику Петлюри, що полягає на оперті будучини українського народу на польській державі, отже напрямку, що шанує інтегральність польських границь і є найкращою гарантією могутності нашої держави. Але розвиток такого руху зупиняє пацифістична політика, яку веде польська держава, а яка є політикою сполонізування рижського тракту. І справді давно за нами ті часи, коли у Львові, лише що скріпанню, виходили „Річний Край“, орган бл. п. Сидора Твердохліба, що ніяк політику, напівпану нами політикою Петлюри. Всі спроби творення таборів, що фірмуються як „українські“, а однак поборюють український сепаратизм, заводили; останній з тих таборів тав. „УНС“ теж зліквідовано. До діячих, що працювали в тих таборах, українці постійно причіплювали образливу назву „хрунці“, означаючи їх як елементи, що ніяк не стоять під етичним оглядом і працюють без ідейних побудів. Ідейний рух, що шанує пам'ять Петлюри і

що цей мотив ясніше оброблений у поезії „Туга“. А може тут причиною був і суворий та „досить безцеремонний“ в оцінці Маковецьких писань, редактор М. Грушевський?

Поет уважав „гідним видання“ „Коли вмереж“ щойно тоді, коли призбув її повстання та коли не ассував собі, що є в ній вже раз використаний мотив. Сталося це аж кілька місяців перед смертю. Ось одна з причин, чому Маковей „зламав перо“ та не друкував поезій! Правда, автор „Наших знайомих“ нарікав, що „Русини нарід некультурний, для них віддавай єгипетські сонники і небесні листи, а не поезію“. Та не вірний висновок Е. Ю. Пеленського, що „Тому він не друкував своїх поезій, хоча писав їх багато“.

1) Маковей ніколи не перестав друкувати своїх літературних творів.

2) Те, що він узяв гідним друку перед своєю смертю, показується слабшим від раніше написаного та надрукованого вже, дарма, що часом носить стару дату.

3) І „дослідні“ поезії Маковей куди слабші від попередніх.

Так, Маковей „з літами щораз більше почувати мавність іти за низкою чистих почувань (я цього все переважали рефлексії — Л. Л.). Чи може затримував спроможність переживати їх? Це одна з тих „ніколи нерозв'язаних тайн письменника“, — продовжує М. Рудницький, до яких важко знаходити причини і які ще важше судити по самих тільки наслідках“.

Досі старалися розв'язувати цю тайну по наслідках, очевидно із фальшивими висновками. Ми гадаємо, що своєю статтеюкою подали одну кізку із ланцюга причин, які об'єднують поетову творчість. Тільки заглядаючи в робітний письменника, віддемо до правдивих, а не до відомих, хоч і блискучих, висновків. Бож

сам Маковей казав, що при оцінці „треба брати на увагу всю відому творчість поета“. Так він оцінював таку психічно складну постать як Куліш; не так поступають ті, що дають „характеристики“ Маковей.

IX.

Творчість вибухає як лавина із вулкану; деколи тече спокійно, як подільська ріка, якій ніколи не забракне води; часом розливається гірським струмочком, який дзюркотить тільки в часі дощів.

Як воно було в Маковей?

При своїм автокритицизмі вважав він себе далеко не першою літературною величиною. Чи довгий період майже виключної наукової праці не був тільки обороною перед цілковитим висихненням струмочка? Чи не була не психічно примусова праця, щоб тільки працювати? Бо праці на культурному полі так гарячо бажав собі Маковей (автобіографія). Період цей (від 1904) закінчила щойно війна, коли сатурі „Ревун“ (1911) будемо вважати не так дитиною творчого натхнення, як холодного розуму; це по словам Л. Лукіновича „перепалка Маковей з буквинськими батьками народу“.

Щойно глибокі воєнні переживання та ще більше трагізм воєнного лихоліття збогатили висохла криницю поетових почувань. Поет пробує писати навіть визаною мовою, та поза проби даліше не вийшов. Зате часи ті були побудним моментом до написання „Кривавого поема“ та „Прижмуреним оком“.

*) Література. Згадані праці Лукіновича і автобіографія в „Літ. Н. Вістнику“, 1925; Пеленського (1925); М. Рудницького („Діло“ 1925).

Замовлення

приймає

Народна Торговля

у Львові.

Найуспішнішою Реклямою -- це доброта товару!

А. ПЯСЕЦКІ С. А. Фабрика чоколяди і цукрів, Краків

Запевнює своїм консументам гаранційно чистий товар (без ніяких домішок), тому поручає: десерову чоколяду молочну, сметанкову, великий вибір чоколядок і цукрів в прекрасних коробках.

По широкому світі.

Російські монархісти вибрали собі в Парижі нового кандидата на царський престол після смерті вел. князя Миколая: сина вел. князя Олександра — Микиту.

Австрійський уряд відкалав заборону ввозу свиней із Польщі.

Китай і Японія дійшли до порозуміння щодо довгів: Китай годиться заплатити Японії 5 мільярдів зачет на довг, якого досі не признавав.

У Туреччині почався процес проти 33 осіб, обвинувачених за „реакційну діяльність“.

НОВИНКИ

— Профсфору „Рідн. Школи“. Заходами Кружка „Р. Шк.“ ім. Т. Шевченка у Львові відбулося в неділю дня 20. січня в салі „Академічного Дому“ свято спільної профсфори для членів і прихильників „Рідної Школи“. Свято звеличали гарними промовами: о. проф. П. Дзедзник, д-р О. Макарушка і голова Кружка І. Ігнат. При святочнім столі, прибранім гарно панями: Морозовою, Коляковою, Кульчицькою, Зарицькою і Береською, відспівано колядки і національні пісні при підмозі співаків Т-ва „Бандурист“. Чистий дохід з цього свята 71 зол. призначено на докінчення будови хлопчачої школи ім. Т. Шевченка. Подібні свята принесли би „Рідній Школі“ велику користь, якщо охочі до праці одиниці не потребували побиватися за пригоном до праці місцем. На жаль, Кружок Р. Шк. ім. Т. Шевченка не має ще власної домівки, бо не може зібрати невеликої суми на її викінчення. На його поклик відгукнулося ледви 9 проц. громадян, ширших одиниць, що ніколи не ухиляються від національного обов'язку. А чей же не треба великих жертв там, де „громада по житті — бідному сорочка“.

— 3 церковної музики у Львові. Не дається заперечити, що гарний хор починається дуже до піднесення величчя нашого обряду і стягає більше вірних до церкви. Останніми часами українське населення міста Львова мало нагоду любовитися прегарним виконанням наших колядок хором рзди. Купчинського в Преображенській церкві і хором під управою д-ра Неліки в Успенській (Волоцькій) церкві. Обидва хори співали прецізно й стягнули велику масу нашого населення до наших церков. В Преображенській церкві переважали колядки західних українських земель, а в Успенській церкві більшість колядок була з Великої України; також підбрано кілька прегарних відповідних шедрівок, що викликало дуже миле враження. Народ адоволен і піднесений, чим дусі розходився доміт в висказував бажання, щоб колядки ще повторити. Зачуваємо, що про це подбає Головна Управа „Рідної Школи“.

— Конфіскація повісті А. Чайковського „До слави“. Тернопільський Голос“ з дня 15. січня пише: „Старостів в Тернополі рішенням з 3. січня 1929 ч. 863/29 сконфіскувало повість Анатолія Чайковського під заголовком „До слави“ за „артикули о тресці антипатентностей“ на сторонах 7, 103, 124, 136, 148, 154 до 183 і р. д. 6 це історична повість з часів гетьмана Петра Сагайдачного як друга частина великої історичної повісті „Сагайдачний“ у шести частинах. Повість „До слави“ видрукованою тепер в Тернополі накладом видавництва „Чар Зілля“. В справі конфіскації інтерв'ював дня 11. січня ч. р. посол д-р Баран у воевісти. Справа конфіскації є вже в окружному суді в Тернополі і він вирішить дальшу судьбу повісті конфіскації“.

— Нові гроші. У полонині лютого вийде 5 мільйонів срібних 5-золотівок з варшавської державної скарбниці; стількиж золотих золотівок має вийти пізніше. Всі вони роблені в карбінні у Брюсселі.

— Хотів отруїти жінку. Суд присяжних у Львові розбирав учора справу народного вчителя Олександра Коверка в Пшебісуні (Любярті), обвинуваченого в тім, що хотів отруїти свою жінку. Його жінка покинула його, після подружніх неорозуміння, а коли вона вернулася до Львова, він прийшов сюди за нею з думкою про помсту. Почав розраховуватися з залізничним робітником Горданіком, піддаючи йому пали отруїти його

жінку за 600 зол. Горданік видав справу поліції. Арештований Коверко признався до вини. Його аізнання на суді зробили вражіння, що він непомальний і суд згодився, щоб спершу дослідити його умовний стан.

— Гріпа-еспанка. Найсильнішу форму прибрала „гріпа“ в країні, звідки поширилась уперше в Європі: в Іспанії, звана раніше „еспанкою“. У Мадриді та околиці вимирає денно по 100 осіб.

— Рідні вістки. У шпиталі в Бірмінгем уродилась дитина, що має серце поза грудною кліткою, вкрите легенькою шкіркою. — Віденський оперний співак Слезак погрожує, що покине оперу, коли йому не підвищать гонорар до той суми, яку брав раз Пікавер. — У Варшаві в міністерстві почт дістала титул міністерського радника п-ні Тамара Шанявська; першою жінкою з таким титулом у Польщі була п-на Юркевичівна в 1925 р.

— Румунська королева Марія з доньками приїхала до Константинополя. — У цирку Бутша в Берліні прийшло до скандальної авантюри. Публіка домогалась, щоб на виставі показати їй приборканих медведів, які не мали виступати. — Мешканці Спод. Деріав викручують річно 90.000.000.000 папіросів; вони коштують приблизно стільки, що весь бюджет польської держави: 5 мільярдів золотих! — Джебейдова опера „Джонні награвас“ Кренка, що мала доволі великий успіх в Європі, не здала собі ні публіки ні критики в „Метрополітен-опері“ в Нью Йорку.

— Нові палини „Цепеліна“. Герой океанського перелету на „Цепеліні“ д-р Екенер підготовляє на літо кілька більших летів велетенським водозуплавом. Одна подорож буде на далекий схід, друга довкола землі, якщо вдасться до цього часу вибудувати відповідно велику верфь в Фрідріхстафен. У марті вибереться він напевно через Середземне море та Палестину до Єгипту. Окрема подорож „по широкому світі“ обчислена на повне літо маза би відбутись через Сибір до Токио, через Тихий Океан, Каліфорнію і назад до Європи. У ній візьме участь також кілька пасажирів.

— Наші змагання в Америці. На змаганнях у „Стар Касіно“ в Нью Йорку дня 26-го грудня оба українські силачі, Кириленко і Залізник вишли переможцями. Моряк Кириленко, який недавно приїхав з України, досі казав усіх силачів і то дуже швидко, протягом кільканих секунд. Та в середу дали йому Стаха Збишка (Циганевича), найліпшого польського борця, який вже кілька разів здобув був світове чемпіонство і бодай поляки вірили, що старий Іх силач (58 літ) покаже Кириленка на лопатки. Боротьба тривала 19 минут і Кириленко поклав Збишка. Збишко погратулював йому після боротьби. Залізник, який теж досі був непоборний, мав у середу важку справу із силачем Вокером. Вокер кинув ним кілька разів об землю; відтак він Вокером. Далі Залізник перекинув Вокера через загороду і цей добре потовкся. Лютий Вокер кинувся як лев на Залізника і метнув ним тричі поза загороду. Але це теж розлютило Залізника і цей знов став метати Вокером то до землі то поза загороду. Боротьба ставала вже шаленою, коли розсудник заборонив Вокерові правила боротьби. Вкінці Залізник так зручно кинув Вокером долів, що той ані рухився, коли вже Залізник держав його на лопатках. Боротьба тривала 29 минут. Суддя признав Залізникові перемогу.

— Професор нареченим. Професор Манфреді в Болонії був заручений 16 літ. Нічого в цьому нема незвичайного: учений не може рішатись на подружжя миттю, мов який молодикос. Та ось 16 літ роздумувань над цією проблемою довело його до висновку, що краще панні Аделі звернути перестень. Італійська преса дивується, що він має шість. Не з цієї причини, про яку він думає: що оминув шлюбний пут, а тому, що не дістав ножа в спину або кулі в голову від рідні своєї нареченої. Його наречена була практичною особою. Вона подала професора в суд. Там предложила вона докази з професорських листів, що її наречений забороняв їй приймати якнебудь посаду і що таким робом вона втратила 16 літ праці, а крім цього місце урядовця на залізниці (контра урядової пропозиції була в актах). Професор боронився як міг, перед усіма інстанціями. А проте касаційний вимагав засудити його на такі кошти: 14

тисяч лір як сума опадностей за 16 літ можливої праці його нареченої; плата заалинного урядовця, яку його наречена могла би діставати донині, а врешті кошта на служницю, бо панна Аделі діставши таку несподівану заяву від свого нареченого після 16 літ багатонадійного стану зовсім прирочно занедужала. Моральний сенс із цієї історії такий: коли маєте нареченого не бороніть їй працювати, а коли маєте нареченого, ховайте пильно всі його листи.

— 3 англійської школи. Цими днями відбувся в Лондоні початковий процес. Батько подав у суд директора школи, який казав вибити тростиною його сина 16-літнього гімназиста за те, що зустрів хлопця на вулиці з папіроскою. Синюк помагав батькові віддавати в крамниці і діставав гонорар у тій формі, яка була для нього найприємніша: у папіросках. Курив віддавав, а що Лондон не містечко, тому й не надібав на свого вчителя на вулиці. Батько дізнавшись про таку кару, обурився і пошукав справедливості у суді. Та там йому повторили ще раз те, про що можемо не знати ні, але не англійці, а саме: в англійських школах досі існує приписова кара „бити в шкіру“. Аж до 18-го року включно, до самого іспиту зрілості. Товариша б'ють звичайно товариші, вимірюючи йому належну порцію „буків“, відповідно до провини. Тому й директора звільнили. А лондонська преса додала до цієї історії суто-англійський коментар: дивувалась як справжній англійський молодець не має стільки сили волі, щоб видержати зі спертисським спокоєм „порцію буків“ і дати доказ, що розуміє вагу дисципліни і власної карі.

3 театру.

Кооператива „Український Театр“ під дир. Й. Стадника: „Ніч під Івана Купала“, народна драма на 4 дії М. Старицького.

З признанням слід повитати відновлення цієї народної драми Старицького на сцені нашого театру. Як „Ой, не ходи Грицю“, так і ця річ, переплітана співами й танцями, богата своїм етнографізмом (вірування в чортів і чарівницю, виведення свята Купала), мусить подобатися глядачеві. Особливож тому, що має вже за багато кіна, джеб-бенду, фонстрота й сучасної оператки, і бажав би хоч на хвилину перенестися уявою в різне село з цілим його чаром: з його звичаями й обичаями, з його віруваннями й забобонами, з його безжурними забавами й такими самозрозумілими трагедіями... Все те бачить глядач в широконародній пісці „Ніч під Івана Купала“, що, як відомо, має великі симпатії і на селі, де її виставляють залюбки наші аматорські гуртки.

Відновлено „Ніч під Івана Купала“ старанно, підготовлено соаліно. Навіть свої ролі знали виконавці — з малими винятками — на пам'ять і суфлер тим разом не потребував зривати собі горла й не дедерував — публіки. Добре списалися також хори, хоч в одному місці не годилися з оркестром (чи радше оркестра з ними). Справно вийшов теж купальський хорівід в 4-й дії. Взагалі видно було, що дружина (у виставі брала участь дійсно ціла дружина) була, як то кажуть, „у своїх ссці“.

Кого з виконавців поставити на перше місце, не знаємо. По мистецьки віддала ролю молодої, покинутої солдатки п-і Кривіцька, знаменита в грі, рухах, міміці. Трагічну постать молодої сілської дівчини, що залюблюється вперше в житті в парубка-красуня і свою гарячу любов переплачує життям, відтворила просто ідеально п-а Стадниківна. Її дитячо-наївну розмову з наймичкою-покріткою, в якій вона сповідається зі своїх почувань супроти Василя, потім її любовну сцену-розмову з Василем у лісі, а вкінці її дивного з Палажем (Кривіцькою) в 3-й дії варто почути! В ролі Василя-зводника виступив п. Беніаль, що грав переконуюче. Тип відурковатого хлопця створив удадно п. Ярем; він і бавив публіку цілий вечір. З виконавців поменших роль назвемо ще п-і: Посацьку, Долішню, Беніальову і Цискову, а мушин: Рубчаків і Неделька.

Публіка цим разом дочекалась

І. Н.

1910

КОНЦІПІЕНТ з ухваленню практикою судовою глядає замітити у адвоката. — Зголошення адресувати: Корнацький, Львів, вул. Захарова ч. 16. 1944